

Jelle Rekker (1917) woonde gedurende de oorlog aan de Kaetsjemuoivei te Mûnein, dichtbij de plaats waar deze over gaat in de Douweleane naar Oentsjerk. "Al snel na ons huwelijk in 1942 raakte ik betrokken bij allerlei activiteiten die gericht waren tegen de bezetter. Daarom was er in ons huis, dat aan de rand van de bebouwde kom stond met een aparte schuur ernaast, een schuilplaats gemaakt waar ik me in geval van een Duitse overval kon verstoppen. Hoewel het gat onder de vloer van de slaapkamer zeker niet over het hoofd zou worden gezien door de ervaren en goed getrainde Sicherheitsdienst (SD) was het beter dan niets. Bovendien verwachtten we niet echt een overval in ons dorp: zulke dingen gebeurden anderen, ons niet.

In 1943 kregen mijn vrouw en ik gezelschap van Siebe, de oudste zoon van mijn oudste broer, die de leeftijd kreeg om te gaan werken in Duitsland. Toen hij dat weigerde, was hij thuis niet veilig meer en kwam naar ons. Het jaar daarop kwam zijn broer Metske, die een jaar jonger was, ook naar Mûnein, waar hij werd ondergebracht bij mijn vader die ongeveer een kilometer van ons af woonde.

Op een avond in de late herfst van 1944 kwam Metske, zoals hij wel vaker deed, op bezoek. Meestal spraken we dan even over het verloop van de oorlog en speelden daarna Monopoly. Dit moest gebeuren bij het licht van een zelfgemaakte olielamp, want elektriciteit was sinds lang afgesneden. De provisorisch gemaakte lamp gaf niet genoeg licht voor lezen, maar je kon elkaar tenminste zien. We gingen later dan normaal naar bed en Metske bleef bij zijn broer op de bovenverdieping slapen.

Plotseling schrokken we wakker. Er werd luid op de deur gebonst en we hoorden stemmen, Duitse stemmen: "Aufmachen, mach die Tür auf!" Direct stonden we naast ons bed, verplaatsten dat, rolden het vloerkleed weg en haalden het luik voor onze schuilplaats weg. Tegelijkertijd waren de jongens beneden gekomen. Het bonzen op de deur werd steeds luider, terwijl er werd geschreeuwd: "Aufmachen!" Mijn vrouw liep naar de deur en riep: "Nee, ik ben ziek!" Ik kroop met mijn twee neven in de schuilplaats, hoewel die nauwelijks groot genoeg was voor twee, Jessica deed het deksel er op, rolde het tapijt terug en zette het bed op zijn plaats. Toen liep ze naar de deur....

Op dat moment herinnerde ik mij dat ik was vergeten de papieren onder mijn kussen weg te halen. De papieren die hoorden bij de wapenzendingen die de geallieerde piloten hadden gedropt! En ik kreeg een verstikkend, ziekmakend gevoel in mijn maag. Dit was het dan. Zelfs wanneer ze ons niet zouden vinden, zouden de papieren gevonden worden. En wanneer dat gebeurde,

werden wij ook gevonden, ook al moest daarvoor het huis platgebrand worden. Als ze ons hadden opgepakt, werden we niet direkt neergeschoten, nee, eerst moesten ze weten met wie we contact hadden. We zouden naar een speciale ondervragingsruimte worden gebracht en wanneer het resultaat niet voldoende was, zou het hele arsenaal aan martelingen worden ingezet. Het zou dagen, weken misschien, kunnen gaan duren en daarna zouden we toch worden gedood. Ieder moment verwachtte ik nu de zware laarzen op de vloer boven ons. Ik was er zeker van dat we dat konden horen.

Maar we hoorden niets. Het leek minuten te duren, uren, een leven lang, het einde van een leven... Toen hoorden we wat bewegen boven onze hoofden. Het leek alsof het bed werd verschoven! Daarna werd het luik geopend...en mijn vrouw verscheen in de opening. Ze zei: "Het is weer rustig, ik denk dat het gewone soldaten waren, geen Sicherheitsdienst. Er staan paarden en wagens voor het huis en ik denk dat ze de schuur willen gebruiken. Ik hoorde roepen vanuit de schuur en toen verdwenen de mannen bij de voordeur." We kropen uit het hol en keken voorzichtig door de verduisterde ramen. De weg was vol met paarden, wagens en soldaten. Geen SD! Het voelde alsof we ons leven hadden kunnen verlengen.

Na een tijdje zei ik: "Ik was vergeten de papieren onder mijn kussen vandaan te halen." Mijn vrouw keek me aan en zei: "Ja, dat weet ik, ik heb ervoor gezorgd." Het duurde een tijdje voor we opnieuw in bed lagen en nog langer voor we sliepen. De volgende morgen wilde ik onze kleine kachel schoonmaken. Terwijl ik ermee de schuur in kwam, botste ik tegen een Duitse soldaat. Ze waren er nog! Hij grijnsde naar me en ik grijnsde terug. Er waren er nogal wat, staande in de lege schuur aten ze hun ontbijt. Hun veldkeuken stond op de weg en er werd gekookt met het weinige hout dat er in de schuur had gelegen. Gelukkig hadden ze geen idee dat er onder de kleine brandstapel een kist was verstopt met anti-tank granaten voor onze eigen Bazooka... Er was meer in die schuur dat ze niet moesten weten, maar het was allemaal goed verstopt.

Ik reinigde de kachel, ging weer in huis en we maakten ons ontbijt klaar. Later die morgen verdwenen de soldaten rustig, een herinnering achterlatend die we nooit zouden vergeten."

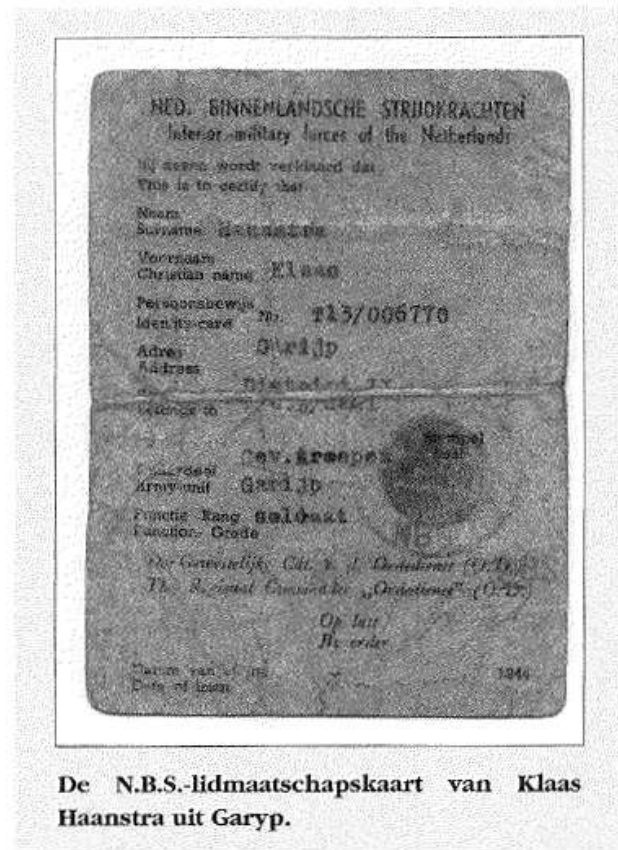
De N.B.S. Trynwâlden: “Der hoegde gjin skot lost te wurden”

“Wy hawwe gjin skot hoege te lossen, dat guon skeaten bytiden mar wat yn 'e loft om te sjen hoe't it wurke,” zo herinnert Siebe Rekker (1923) zich de periode dat de afdeling Trynwâlden van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten de orde moest handhaven. De activiteiten van de NBS Trynwâlden waren al geruime tijd voor het einde van de oorlog opgestart en werden geleid door oud-militairen. Over het optreden van de eenheden wordt weleens wat smalend gedaan, is de ervaring van Rekker, maar: “Wy hiene strikte opdracht it gefjocht net te sykjen. We moasten mear optrede as in plysjemacht.”

De bijna 17-jarige Siebe Rekker maakte het begin van de oorlog mee als inwoner van Blessum, hoewel hij geboren en getogen was in Mûnein. Daar woonde veel familie van hem en dat was ook de reden dat hij in dat dorp een onderduikadres zocht, toen hij in 1943 moest onderduiken. Jongens in zijn leeftijd konden zich, vanwege de verplichte Arbeitseinsatz, niet meer vrijelijk vertonen. In Mûnein kwam hij bij een oom, terwijl een jaar later een broer van hem eveneens naar zijn geboortedorp terugkwam.

In Mûnein konden de onderduikers zich redelijk vrij bewegen. Ze werkten mee op de tuinderij van twee ooms en daarbij hadden ze het meeste last van de zogenaamde ‘Jan Hagel’: NSB'ers in Duitse dienst. Grootste zorg was om 's winters warm te blijven, eten was er voldoende. In de nazomer van 1944 hoorde Rekker via de radio die zijn pake had achtergehouden, dat overal afdelingen van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten werden opgericht. Eén van zijn ooms - actief in het verzet - was militair geweest en die raakte betrokken bij de oprichting van de Trynwâldster afdeling. Nadat Siebe een aantal malen op de uitkijk had moeten staan, terwijl de heren binnen vergaderden, mocht hij zich ook aansluiten. Voor de NBS werden mensen van allerlei gezindten gevraagd, maar oud-militairen genoten de voorkeur omdat die op de hoogte waren van militaire discipline alsmede gevechtstaktieken.

Na de winter konden er wapens worden gehaald uit de Schierstins in Veenwouden en een oom haalde deze, verstopt onder het stro op een boerenwagen, op. Hij passeerde daarbij zonder problemen twee landwachten op het Bûtenfjild vlakbij Readtsjerk. De commandant die later volg-

De N.B.S.-lidmaatschapskaart van Klaas Haanstra uit Garyp.

de met twee koffers vol springstof achterop de fiets, moest deze snel kwijtraken om het vege lijf te redden. Een ander hachelijk moment werd beleefd toen de wapens, ditmaal verstopt in een kruiwagen, vanuit de vlaskorven in een schuur van de vlasfabriek van Mûnein verplaatst moesten worden. Onderweg kwamen niet alleen twee Duitsers langs, die overigens geen argwaan hadden, maar tevens bleek op het land open en bloot een geweer te zijn achtergebleven, tot overmaat van ramp direkt in het zicht van een groep Duitsers die in de vlasfabriek verbleven. Met gevaar voor eigen leven pakte een vrijgezel dit wapen op.

Halverwege april werden de NBS'ers opgeroepen naar het verzamelpunt bij Godfried Haagsma aan de Sanjesreed te komen. “Op dat stuit koene je foar it earst sjen, wa't him allegear oansletten hie,” weet Rekker nog. Toen werd ook voor het eerst serieus geoefend in militair handelen en discipline. Eenmaal daar bracht een koerierster het bericht dat de NBS-Trynwâlden naar Burgum moest komen, omdat men daar de wapens, die in Quatrebras bij een boer verstopt waren, niet kon krijgen daar er Duitsers in het hooi lagen te slapen. De Trynwâldster groep splitste zich, omdat een deel het eigen dorp niet open en bloot wilde laten voor wraakacties van terugtrekkende Duitsers. In het Ned. Hervormd gemeentegebouw in Gytsjerk werd het hoofdkwartier ingericht en de

De NBS-Trynwâlden moest direkt na de intocht van de Canadezen naar Burgum, waar hulp geboden moest worden. Hier is de groep op de foto gezet. Midden voor ligt Siebe Rekker en staand in het midden Jelle Rekker. Neef en oom maakten beide deel uit van de Trynwâldster NBS.

orders waren om NSB'ers en verdachte personen in te rekenen, maar tevens om een 'bijtjesdag' te voorkomen. Daarnaast was het de belangrijkste taak de rust te handhaven. Opgepakte NSB'ers werden, niet na kaalgeschoren te zijn, in een vee-wagen naar Burgum gevoerd.

Toen het bericht kwam dat er 180 Duitsers op terugtocht door Trynwâlden zouden komen, wilde een deel van de NBS'ers het gevecht aangaan. Daar dit echter tegen de instructies was en er sprake was van een overtalsituatie van 20 tegen 180, werd de groep gelast zich terug te trekken op Stania State. Wel arriveerde er een groepje veront-ruste mensen uit Ureterp, omdat daar was vernomen dat in de Trynwâlden verschrikkelijk werd gevochten. Zij raakten bij Birdaard in gevecht met de Duitsers en konden slechts door ingrijpen van Canadezen uit Dokkum worden ontzet.

's Maandags gingen de Trynwâldster NBS'ers naar Burgum om te helpen bij de bewaking van verdachte en foute personen tot deze door de Canadese bevrijders werden afgevoerd. Er werd wel eens wat smalend gezegd: "Wat soene jimme no tsjin de Dútsers", maar Rekker wees er dan op dat er geen vuurkontakt gezocht mocht worden, de NBS was alleen bedoeld om het machtsvacuüm op te vullen na het vertrek van de bezetter. Nadat de NBS'ers nog een tijdlang in Noord-Friesland de dijk hadden bewaakt in verband met de onzekere situatie op de eilanden, konden ze huiswaarts keren. Rekker maakte daardoor veel van de akti-viteiten rond de bevrijding niet mee. Alleen in sep-tember/oktober 1945 is hij getuige geweest van een bevrijdingsfeest in Oentsjerk, waar in een toneelstuk de heroiek rond de overgang werd verbeeld.

1940 - 1945

Tekens van toen in Tytsjerksteradiel

herinneringen - feiten - verhalen

Eize de Boer

Houkje Rijpstra

Auke Steegstra